

ביאורים

במכתב זה, השני בעניין הגימנסיה החדשה, מציע הרב קוק את עצמו כמשגיח ומפקח על התכנים היהודיים שילמדו במוסד, אם יהיו אנשים נוספים שייטלו על עצמם את התפקיד הזה בפועל. הרב קוק רואה בפעילות הגימנסיה החדשה, המלווה בתמיכתו, רוח חדשה ומרעננת למפרשי ההשכלה הגבוהה בארץ. מהיום החינוך ולימודי המקצוע אינם טכניים בלבד, אלא מקבלים פנים רוחניות, יחס חיובי לקודש ולתורת ישראל, וממילא הם נותנים ביסוס ודאגה לעתידו הרוחני של העם כולו, מעבר ללימוד מקצוע מסוים. האוניברסיטאות ככלל משתדלות להעניק השכלה רחבה בתחומים שונים לכל תלמיד, גם בתחומים שבהם אינו מתמחה, בתור רקע שיאפשר לו לצלוח את מהמורות החיים. למרות זאת הן נוטות לשכוח שיש לחיים משמעות מצד עצמם, ואת המשמעות הזו אנו יונקים מתורת ישראל הקדושה. כניסתו של הרב קוק לעובי הקורה של דרכי החינוך החדשים בארץ נבעה מראיתו את חיוניותם של מגמות חלופיות להשכלה החילונית הרגילה.

הרב קוק מסתייג מחינוך שהוא חילוני 'למהדרין', ובפרט בגילאים צעירים כמו של תלמידי תיכון. בכך הוא מביע את הקישור העמוק של העולם הרבני לדורות עברו, עד הר סיני, קשר עתיק אשר טומן בחובו את פוטנציאל ההצמחה לעתיד שעליו אנו מתפללים. מבחינה תורנית יש כאן חידוש גדול: הרב קוק איננו עומד נגד הרבנים האוסרים מצד אחד, ומצד שני הוא מוכן בכל זאת לסייע בפיתוח הארץ גם בענייני ההשכלה. הפתרון המוצע כאן מהווה אבן דרך לקביעת יחס ראוי בין עולם החול לבין עולם הקודש. החול מקבל את ערכו לפי התפקיד המסוים שאותו הוא ממלא, תוך הבנה שכל התפקידים השונים נועדו לקרב אותנו אל הקדוש-ברוך-הוא, שממנו באה הקדושה לעולם.

הרחבות

• לשמור על טהרת ארץ הקודש

שלא לצאת הרבה מגדרי הראשונים שברבני ארץ ישראל פיהוד, ביחוסם השלילי להשפלה. ממכתבו של הרב קוק עולה כי הוא בעד פתיחת בית ספר שבתוכנית הלימודים שלו יהיו גם לימודי חול, אך 'גדרי הראשונים שברבני ארץ-ישראל' אינם מאפשרים לו תמיכה פומבית. מהו אותו 'גדר הראשונים'?

בשנת תרט"ז גזרו רבני ירושלים חרם נגד לימודי חול בבתי-ספר בארץ ישראל. החרם חודש בתרכ"ב, תרל"ג ותרל"ח. בפעם החמישית, בתרמ"ב, חידשו אותו המהרי"ל דיסקין והרב זוננפלד בנוסח הזה: "אנחנו החתומים מטה מצאנו חובה בנפשינו להקהל ולעמוד על נפשינו לשוב ולחזק הישנות, לחזק הגדרות אשר גדרו לנו קדמונינו זיע"א, לאסור איסור ללמוד חכמות חיצוניות, אפילו אותם המותרים על-פי-דין ללמד... והגזירות והחרמות רובצים על כל הבאים ללמוד וללמד, ואפילו בשכר, הן להמלדות ועל כל המייסדים והמסייעים... והעובר על דברינו אלה ורבעה בו כל האלה מוחרם ומובדל הוא מעדת ישראל, ועלינו לרודפו ולהודפו בכל יכלתינו..."

מלבד הפחד מהחשיפה לתרבויות אחרות וממורים שאינם שומרים תורה ומצוות, בבסיס החרם עמדה תפיסה כי היושבים בארץ ישראל, ארץ הקודש, צריכים לשמור על הקודש בטהרתו: "אנחנו היושבים על אדמת הקדש באחרית ימי גלותינו, ומניחים אותנו מסביב לעשות סדר לימודינו ועבודתינו, בדרך אבותינו מעולם, נאשם אם נמעול מעל בעצמנו ונחשוב גם מחשבות פגול להקריב אש זרה על מזבח הפנימי..." [מכתב הרב שמואל סלנט למונטיפיורי].

הגימנסיה
הישראלית

אדוני המרוקם, גדולה היא פעת התנועה הרוחנית לחפץ יסוד גמנסיה ישראלית בארץ ישראל, לעמת הגמנסיה העברית השוררת, שעד כמה שאי-אפשר להכחיש את הצדדים החיוביים שלה, רבתה בה השלילה ליסוד היסודות, ליחש הקדש לדת ואמונה ברעיון ובפעל. ישנם טהורי לב נרעדים מהתוצאות העתידות של מצב כזה בהעזבו לנפשו, והם מוצאים חובה לנפשם להציל את הצעירות הארצישראלית, והגלותית המשפעת ממנה, על ידי יסוד מכוון תרבותי, משקלל בכל הטוב הדרוש לו במדה מלאה, ולמעלה-ראש עטור בעטרת קדש ד' לתורה לאמונה למצוה ומוחשת אבות, כחק לישראל מעולם. אנכי לא אוכל להפגס כל כך בעבי הקורה של פעלה זו, שלא לצאת הרבה מגדרי הראשונים שברבני ארץ ישראל פיהוד, ביחוסם השלילי להשפלה, בכונה טהורה להגן בעד הדת והאמונה. אבל הצרה הכבדה של המוצב גורמת היא לי, שאם ימצאו פחות טובים, עובדים ופועלים ליסוד מכוון עליון זה, בצורה הגונה ובדרכי כבוד ושלוש, אהיה מוכן מצדי בע"ה לפקח על התכן הישראלי שבו, עד כמה שידי החלושה מגעת, שישמור את תפקידו כראוי. אם כבודו נוטה להיות מכלל הבונים והמייסדים, יואיל נא בטובו להודיעני, למען אדע מי הם הנמנים על מתנה צבאות ד' זה.

(אגרות הראי"ה, אגרת תרמח)

